

VÅRDPLAN

för fastigheten Ingmarsö, Norrgården 1:5.

Uppdaterad 2011-02-16

VÅRDPLANEN INNEHÅLLER FÖLJANDE DELAR:

Bakgrund och beskrivning av uppdraget	3
Historik över fastigheten	3
Kulturhistorisk värdering	4
Nyttjande idag.....	4
Framtida målsättningar	4
Karta över området.....	4
Gula mangårdsbyggnaden	6
Röda mangårdsbyggnaden	7
Vedbod.....	8
Smedja, fd bykstuga.....	9
Stall	10
Vagnslider	11
Magasin (visthusbod med loft)	12
Ladugård	13
Jordkällare.....	14
Svinhus	15
Sammanfattande prioriteringslista	16
Förslag till kursmoment på byggnadsvårdsläger	17
Underhållsanvisningar	18
Referenser.....	19

BAKGRUND OCH BESKRIVNING AV UPPDRAGET

”Stiftelsen Ingmarsö Norrgård och skola” bildades 2006-12-28 för att förvalta Ingmarsö Norrgården 1:5. Stiftelsebildare är Ingmarsö byalag och Österåkers kommun. Syftet med stiftelsen är bland annat att *”med förvärvade fastigheter som grund verka för att bevara kulturmiljöer på Ingmarsö med dess egenart, naturvärden och landskapsbild”*. För att kunna fastställa fastigheternas värden har två dokument tagits fram; en skötselplan för mark och en vårdplan för fastigheterna. Det långsiktiga målet är att hitta en arrendator som kan bruka fastigheten långsiktigt och i enlighet med syftet.

Styrelsen tog under 2007 fram en skötselplan för marken med utgångspunkt att natur- och kulturvärden skulle bevaras. Skötselplanen är upprättad av Anna Koffman och Lars Westling.

För fastigheterna har följande vårdplan upprättats. Vårdplanen syftar till att fungera som ett stöd inför prioritering av restaureringsåtgärderna och som en vägledning vid förvaltningen av byggnaderna.

HISTORIK ÖVER FASTIGHETERNA

En redovisning av fastighetens historiska bakgrund får vi i Anna Koffmans skötselplan för marken, skriven 2007 med referens till boken ”Franzon, S. 2003. Ingmarsö. Husen, människorna och deras historia”. Texten ges i sin helhet nedan:

”Den tidigaste kartan över Ingmarsö är från 1640-talet. På Ingmarsö finns fyra hemman redovisade, varav ett är Norrgården. Byn är belägen vid sydsidan av sjön Maren, som då var mycket större än vad den är idag och

trängde längre söderut. Byn ligger än idag på samma ställe som på 1640-talskartan.”

...”Namnet Norrgården kan idag när det syftar på fastigheten 1:5, vara förvirrande. Norrgården består sedan 1830-talet av tre gårdar, med fastighetsbeteckningarna 1:5, 1:58 och 1:93. Det är den gamla bebyggelsen som ligger samlad längs med byvägen i anslutningen till 1:5. Stamfastigheten 1:5, som denna skötselplan omfattar, uppstod vid arvskifte 1830. Till fastigheten hörde då utmarken på Kålgårdsön som idag är naturreservat. Före bodelningen 1830 bildade 1:4 och 1:5 ett hemman på $\frac{1}{4}$ mantal.

De tidigaste uppgifterna om vilka familjer som bott på Norrgården är från 1794. Gården gick i arv ända till 1860-talet, då den såldes till en ny släkt, Johansson. Syskonen Viktoria och August, födda 1878 och 1882, brukade gården fram till sin död. Syskonen hade inga arvingar utan testamenterade gården till kommunen med önskan att avkastningen från gården skulle gå till åldringsvård. Kommunen stod som ägare från 1965. Bror Bergman arrenderade gula huset och en del jordbruksmark. Han bedrev åkerbruk och hade tjurar fram till slutet av 1960-talet. Familjen Bergman bodde i gula huset fram till någon gång på 1990-talet. Parallellt med familjen Bergman och efter har ett flertal familjer hyrt det gula huset under olika perioder. (Huset är i två våningar och två familjer har kunnat dela boende). Det röda huset hyrdes under en längre period av fiskaren Georg Söderberg och hans fru Anna. De senaste åren har båda husen stått tomma.

Börje Jansson på Brottö arrenderade efter Bror en del av jordbruksmarken och ladan

fram till mitten av 1980-talet. Börje brukade en del av den åkermark som August och Viktoria brukat. Han hade ungdjur av nöt i ladugården (hans 13 mjölkkor var hemma på Brottö). Jordbruksmarken och ladan utarrenderades efter Börje till Rolf Månsson, Södergården, 3:94, som fortfarande brukar marken.

År 2007 bildades stiftelsen Ingmarsö Norrgård och Skola. Kommunen har överlåtit fastigheten till stiftelsen.”

KULTURHISTORISK VÄRDERING

I Länsstyrelsens beslut dnr: 434-07-97910 finns följande kulturhistoriska värdering: ” I skötselplanen för (marken till) Ingmarsö 1:5 nämner Anna Koffman att på Ingmarsös äldsta karta från 1640-talet finns fyra hemman redovisade varav ett är Norrgården. Även om byggnaderna som står där idag inte är från den tiden så representerar Norrgården mycket väl äldre tiders skärgårdsjordbruk. Byggnaderna ligger på varsin sida av byvägen som slingrar sig genom gården. Norrgården representerar också äldre tiders månghussystem där varje byggnad har haft en egen funktion”.

NYTTJANDE IDAG

Idag används gården bl.a. till sommaruthyrning för turister sommartid. Marken arrenderas ut. Byggnadsvårdsläger har initierats för att påbörja ett långsiktigt restaureringsarbete.

Ett samarbete med Högskolan på Gotland inleddes april-maj 2008, för att upprätta uppmättningsritningar av byggnaderna på gården. Samarbetet kommer troligen att utvecklas.

FRAMTIDA MÅLSÄTTNINGAR

Målsättningen är att iordningställa fastigheten för att på sikt hitta en hyresgäst som kan bruka gården på ett långsiktigt sätt och på ett sådant vis att de kulturhistoriska värdena för såväl mark och byggnader bibehålls.

REDOVISNING AV OBJEKT

På följande sidor (5-13) följer en redovisning per byggnad som syftar till att fastställa följande:

Beskrivning: Byggnadsteknisk beskrivning indelat i stomme, fasadbeklädnad, fönster, dörrar, grund och takmaterial.

Bevarandevärden: Kulturhistoriska värden som motiverar bevarande uppdelade i exteriör och interiör. (Den kulturhistoriska värderingen är i mycket samstämmig för samtliga byggnader på gården och skiljer sig mest kring interiör och planlösning.)

Mål: Långsiktigt mål med byggnaden med förslag på funktioner.

Skötselåtgärder: Beskrivning av aktuellt skick, samt beskrivning av akuta åtgärder och långsiktiga åtgärder.

KARTA ÖVER OMRÅDET

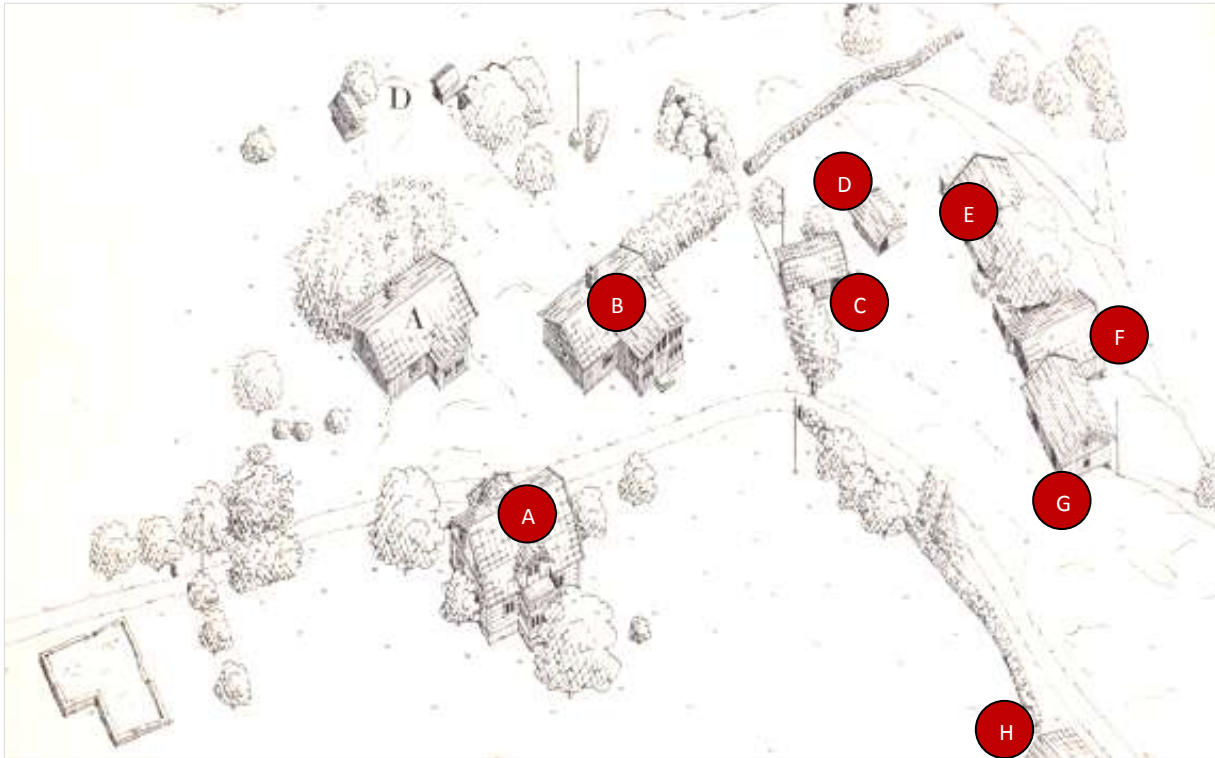

Bild ur Collins, Tom m.fl. "Byggnadstradition i Stockholms skärgård". Beskuren.

Byggnaderna som vårdprogrammet omfattar är följande:

(Röd markering gäller)

Gula mangårdsbyggnaden	A
Röda mangårdsbyggnaden	B
Smedja	C
Vebod	D
Stall	E
Vagnslider (rivet)	F
Magasin	G
Ladugård	H
Jordkällare	(syns ej i bild)
Svinhus	(syns ej i bild)

GULA MANGÅRDSBYGGNADEN

Tillkomstår: 1926 (Byggnaden är enligt uppgift byggd av Ivar Karlsson, Gärdsvik, Ljusterö.)

Beskrivning

Byggnaden är uppförd med regelverksstomme med liggande fasspontspanel på fasaderna samt stående fasspontspanel på gavelrösten och ovanför glasverandan. Byggnaden är målad med en gul plastfärg med vita snickerier. Bortsett från glasverandans fönster, så är samtliga fönster i byggnaden utbytta till kopplade tvåluftsfönster spröjsade i tre rutor per båge. Glasverandan har däremot enkla bågar med munblåst glas. Byggnaden står på en putsad stensockel och har ett brutet tvåkupigt tegeltak.

Bevarandevärden

Exteriör: Byggnaden är ursprunglig till sin exteriör med undantag av de utbytta fönstren. Byggnaden är ett kulturhistoriskt värdefullt inslag i gårdsmiljön och har ett miljöskapande värde. Byggnaden har ett byggnadstekniskt

värde med ursprungliga byggnadsdelar och funktion.

Interiör: Byggnaden har tre välbevarade eldstäder; kakelugnar i vardagsrummet och i en av kamrarna samt en järnspis i köket. Trappan till övervåningen är välgjord med många fina detaljer. Det finns även en del välbevarade byggnadsdelar som är värda att spara; exempelvis innerdörrar, socklar och ursprungliga golv.

Mål

Byggnaden bör bevaras eftersom den utgör ett viktigt inslag i gårdsmiljön. Den befintliga funktionen som bostad är lämplig även för framtiden. Interiört bör man vara rädd om ursprungliga detaljer, som äldre dörrar, snickerier, eldstäder och trappa.

Skötselåtgärder

Glasverandans fönster är i behov av renovering. I övrigt är byggnaden i gott skick. På sikt vore det positivt om man kunde återgå till ett linoljefärgssystem på fasader och utvändiga snickerier, eftersom plastfärgen kan medföra rötskador i virket.

RÖDA MANGÅRDSBYGGNADEN

Tillkomstår: Byggnaden uppfördes enligt uppgift 1835 och är således den äldsta byggnaden på gården.

Beskrivning

Den röda mangårdsbyggnaden, det s.k. "stjärnhuset", är uppförd som en enkelstuga men tillbyggd söderut med en stor tillbyggnad. Byggnaden är knuttimrad och står på en torpargrund som fogats med kc-bruk. Tillbyggnaden är uppförd som en regelverksstomme. Hela huset täcks med ett rött tegelimiterande plåttak. I samband med att taket byttes fick huset nya hängrännor och stuprör. Fasaderna är, bortsett från gavelröstena, klädda med masonite och lockpanel. Sannolikt finns den ursprungliga panelen kvar under. Gavelröstena har däremot den ursprungliga liggande panelen synlig. De flesta fönstren består av enkelbågar med munblåst glas, vilka är original. Ett par fönster är bytta till kopplade bågar med modernt planglas. Troligen är även karmarna bytta. Fönster och fönsterbågar är vitmålade, liksom foder kring fönster och dörrar. Vissa fönsterfoder har bytts ut. Ytterdörren är utbytt till en modern utåtgående vitmålad enkeldörr som föregås av en gjuten trappa.

Bevarandevärden

Exteriör: Byggnaden har ett högt kulturhistoriskt värde genom att det är den äldsta byggnaden på gården och står på ursprunglig grund med många välbevarade byggnadsdetaljer. Byggnaden har även ett miljöskapande värde som mangårdsbyggnad i en komplett gårdsmiljö. Den tillbyggda glasverandan från sekelskiftet är ett bevarandevärt tidslager som man bör spara.

Interiör: Byggnaden har flera byggnadstekniska detaljer värda att bevara såsom eldstad i köket med bakugn, rörspis i kammaren, ursprunglig panel i trapphus och glasveranda samt flertalet av äldre dörrar, listverk och snickerier.

Mål

Byggnaden bör bevaras eftersom den utgör ett mycket viktigt inslag i gårdsmiljön. Den befintliga funktionen som bostad är lämplig även för framtiden. Interiört bör man vara rädd om ursprungliga detaljer, som äldre dörrar, listverk och snickerier, eldstäder och paneler.

Skötselåtgärder

Byggnaden har genomgått oförsiktiga förändringar med moderna material och nya lösningar. Detta har inneburit att husets nuvarande kostym inte passar riktigt som den ska. För att huset skall återfå sina ursprungliga kvalitéer bör huset rensas från nyttillägg och återgå till ett tidigare utseende. Under byggnadsvårdsläggret sommaren 2008 påbörjas ett långsiktigt arbete med fönstren på byggnaden.

VEDBOD

Tillkomstår: Vedboden uppfördes enligt uppgift 1860.

Beskrivning

Vedbod med regelverksstomme med stående panel under ett enkupigt tegeltak, som delvis rasat in. Byggnaden står delvis direkt på hällen, delvis på murad stengrund. Fasaderna är klädda med slätpanel och lockpanel. Gavelröstet har liggande panel. Samtliga fasader är strukna med Falu rödfärg. Byggnaden har en dörr på respektive gavel som utgörs av enkla utåtgående plankdörrar med bandgångjärn. Byggnaden saknar fönster. Eftersom taket delvis rasat in har detta medfört skador på regelverksstommen och panelen utmed ena långsidan.

Bevarandevärden

Exteriör: Byggnaden utgör tillsammans med övriga ekonomibyggnader på gården en god representant för månghussystemet där varje byggnad har haft sin egen funktion. Byggnaden står på ursprunglig plats i ett kulturlandskap och är en del i en komplett gårdsmiljö. Detta är kulturhistoriskt värdefullt att bevara och ger byggnaden ett miljöskapande värde.

Byggnaden har dessutom ett byggnadstekniskt värde med ursprunglig stomme och byggnadsdetaljer.

Interiör: Byggnaden har ingen bevarad inredning.

Mål

Byggnaden bör bevaras eftersom den utgör ett viktigt inslag i gårdsmiljön. Exteriören bör inte förändras. Den befintliga funktionen som vedbod är tänkbar även för framtiden. Nya tänkbara funktioner är förvaring eller småbilsgarage. Nya portar skall då utföras likt befintliga, men i större dimensioner och slamfärgmålas likt övriga fasader.

Skötselåtgärder

Akuta åtgärder: Byggnaden måste få ett tätt tak om det ska kunna bevaras för framtiden. De befintliga enkupiga tegelpannorna håller på att glida av taket och kommer rasa och gå sönder om de inte plockas av. Byggnaden bör säkras upp med reglar och täckas med en presenning för att undvika ytterligare skador på konstruktionen orsakade av fukt.

Långsiktiga åtgärder: På sikt bör byggnaden restaureras där moment som takomläggning, reparation av stomme, lagning och målning av panel samt lagning, justering och målning av portar bör ingå.

SMEDJA, FD BYKSTUGA

Tillkomstår: Byggnaden är enligt uppgift uppförd 1850.

Beskrivning

Byggnaden har en timrad stomme klädd med liggande brädpanel på långsidorna och stående panel på gavelröstena. Sadeltaket har ett tvåkupigt tegel med brädklädd takfot. Huset står på en stensockel och vilar i väster mot en mur gjord av sprängsten. Byggnaden har två fönsteröppningar, där bågarna delvis saknas. Byggnaden har en ingång som utgörs av bräddörr med bandgångjärn.

Bevarandevärden

Exteriör: Byggnaden utgör tillsammans med övriga ekonomibyggnader på gården en god representant för månghussystemet där varje byggnad har haft sin egen funktion. Byggnaden står på ursprunglig plats i ett kulturlandskap och är en del i en komplett gårdsmiljö. Detta är kulturhistoriskt värdefullt att bevara och ger byggnaden ett miljöskapande värde. Dessutom har den ett byggnadstekniskt värde med ursprungliga byggnadsdelar såsom stomme, fönsterbågar, dörrar och snickerier.

Interiör: Det finns en bevarad ässja, vilken är värdefull att spara. Tyvärr saknas blåsbälgen.

Mål

Byggnaden bör bevaras eftersom den utgör ett viktigt inslag i gårdsmiljön. Funktionen styrs något av inredningen, eftersom ässjan är värdefull och bör sparas. Diskussioner har förts kring samarbete med en lokal smed, som skulle kunna vara verksam i byggnaden. Att kunna nyttja byggnaden på ursprungligt vis är naturligtvis den bästa lösningen. Som alternativ kan man tänka sig förvaring, information/utställning eller enklare övernattningsmöjlighet. Byggnaden är inte lämplig att ha djurhållning i.

Skötselåtgärder

Akuta åtgärder: Vissa tegel har glidit ur position och släpper in fukt i konstruktionen. Teglen bör läggas tillrätta omgående. Om detta inte fungerar bör taket täckas med en presenning. Fönsteröppningen mot röda mangårdsbyggnaden bör täckas med en träskiva, som skruvas i fasaden. Intilliggande träd och buskar bör beskäras.

Långsiktiga åtgärder: På sikt bör byggnaden restaureras där moment som takomläggning, reparation av stomme, lagning och målning av panel, fönsterrenovering samt lagning, justering och målning av dörr ingår. I samband med takomläggningen bör skorstenen rekonstrueras.

STALL

Tillkomstår: Stallet uppfördes enligt uppgift vid sekelskiftet 1900.

Beskrivning

Timrat stall med stående panel under ett tegeltak av tvåkupigt tegel. Teglet ligger på bärläkt på ett tätt bräddtak av 5" brädor. Ströläkten utgörs av mindre klossar. Bräddtaket vilar på klena "åsar" av fyrkantsvirke som är infällda i takstolarna. Takfoten är klädd med fyra takfotsbrädor i bredd med en vertikal vattbräda längst ned. På takets sidor sitter vindskivor med täckbrädor. Nockbrädor saknas. Byggnaden har två utåtgående bräddörrar som är tjärade. Örrarna hänger i bandgångjärn. Byggnaden saknar fönster.

Bevarandevärden

Exteriör: Byggnaden utgör tillsammans med övriga ekonomibyggnader på gården en god representant för månghussystemet där varje byggnad har haft sin egen funktion. Byggnaden står på ursprunglig plats i ett kulturlandskap och är en del i en komplett gårdsmiljö. Detta är kulturhistoriskt värdefullt att bevara och ger byggnaden ett miljöskapande värde. Byggnaden har dessutom ett byggnadstekniskt värde med ursprunglig stomme och byggnadsdetaljer.

Interiör: Det finns ingen bevarad inredning.

Mål

Byggnaden bör bevaras eftersom den utgör ett viktigt inslag i gårdsmiljön. Exteriören bör inte förändras. Interiören innehåller ingen omistlig inredning och större frihet kan därför ges vid en eventuell ny funktion. Nya tänkbara funktioner är djurhållning (får eller grisar) eller en modernare funktion såsom kontor eller bostad. Byggnaden tål moderna installationer såsom el, vatten, avlopp – men de bör inlemmas i byggnaden på ett varsamt vis och i samråd med antikvarie. Här skulle man även kunna tänka sig ta upp nya fönsteröppningar för att få ett ordentligt ljusinsläpp. Fönstren bör anpassas till byggnaden, gärna som kopior av fönsterbågar på magasinet. Undvik att montera fönster på fasaden in mot gårdsmiljön och undvik takfönster.

Skötselåtgärder

Under byggnadsvårdsläggret sommaren 2008 läggs byggnadens tak om och fasaderna repareras och slamfärgsmålas. Detta innebär att byggnaden kommer få ett tätt tak och en tät stomme. Byggnadens baksida förses med en hängränna av trä. Byggnaden bör hädanefter regelbundet ses över så att taket är tätt och inga pannor har blåst av eller frusit sönder. Fasaderna bör strykas med Falu rödfärg vart 10 år. Fasaden mot söder kan kräva ett tätare intervall.

VAGNSLIDER

Bild ur Collins, *Byggnadstradition i Stockholms skärgård*.

Tillkomstår: Byggnadens tillkomstår är okänt. Byggnaden revs i slutet av 1980-talet och var då ihoprasat.

Beskrivning

På platsen mellan stallet och magasinet har det tidigare legat ett vagnslider, som nu är rivet. Vagnslidret verkar ha varit uppfört i regelverk med stående panel under ett sadeltak av enkupigt tegel. Byggnaden hade två stora utåtgående bräddörrar. (Beskrivningen är hämtad från Collins, "Byggnadstradition i Stockholms skärgård" som beskriver miljön vid Norrgården mycket ingående. Eftersom beskrivningarna av de befintliga byggnaderna stämmer bra, ligger informationen kring vagnslidret som grund för ovan nämnda slutsatser.)

Bevarandevärden

Det vore positivt om vagnslidret rekonstruerades på den ursprungliga platsen. Byggnaden skulle inte inneha något eget kulturhistoriskt värde som byggnad, men det skulle bidra positivt miljön på Norrgården.

Mål

Att rekonstruera vagnslidret skulle inverka positivt på gårdsmiljön. Det innebär också en möjlighet att skapa en helt modern byggnad som kan innehålla alla moderna funktioner som inte är önskvärda att inlemma i någon av de äldre befintliga byggnaderna.

Rekonstruktionen bör göras med varsamhet och föregås av undersökningar i litteratur och arkiv för att få så mycket information som möjligt om den aktuella byggnaden. Byggnaden bör därefter byggas som en kopia och uppföras så likt originalet som möjligt. Det är positivt om traditionella metoder och material används, t.ex. att byggnaden får ett återanvänt enkupigt tegeltak och målas med Falu rödfärg.

MAGASIN (VISTHUSBOD MED LOFT)

Tillkomstår: Byggnaden är enligt uppgift uppförd 1900.

Beskrivning

Magasin i regelverk med stående panel under ett sadeltak av tvåkupigt tegel. På taket sitter vindskivor med täckbrädor samtnockbrädor. Byggnaden har två utåtgående bräddörrar. En av dörrarna har ålderdomliga beslag som troligen har gjorts av en mycket duktig lokal smed. I båda gavelröstena sitter fönsterkarmar som delvis saknar fönsterbågar.

Bevarandevärden

Exteriör: Byggnaden utgör tillsammans med övriga ekonomibyggnader på gården en god representant för månghussystemet där varje byggnad har haft sin egen funktion. Byggnaden står på ursprunglig plats i ett kulturlandskap och är en del i en komplett gårdsmiljö. Detta är kulturhistoriskt värdefullt att bevara och ger byggnaden ett miljöskapande värde. Byggnaden har dessutom ett byggnadstekniskt värde med ursprunglig stomme och byggnadsdetaljer.

Interiör: Ursprunglig trappa till loftet med låga täta steg anpassade för att man skall kunna

bära tunga spannmålsäckar. På loftet finns bevarade spannsmålsbingar i pärlspont.

Mål

Byggnaden bör bevaras eftersom den utgör ett viktigt inslag i gårdsmiljön. Exteriören bör inte förändras. Interiört bör den ursprungliga trappan bevaras. Det vore positivt om sädesbingarna kunde integreras i en ny inredning. Nya tänkbara funktioner är bostad, kontor eller verkstad. Byggnaden är inte lämplig för djurhållning. Byggnaden tål moderna installationer såsom el, vatten, avlopp – men de bör inlemmas i byggnaden på ett varsamt vis och i samråd med antikvarie. Här skulle man även kunna tänka sig ta upp nya fönsteröppningar för att få ett ordentligt ljusinsläpp. Fönstren bör anpassas till byggnaden och utföras som kopior av befintliga fönsteröppningar. Undvik att montera fönster på fasaden in mot gårdsmiljön och undvik takfönster.

Skötselåtgärder

Akuta åtgärder: Vissa tegelpannor har glidit ur position. Justera dessa så taket blir tätt. Komplettera nocken med en ny bräda på baksidan. Komplettera vindskivornas lock. När ändå ställningen är på plats föreslår jag att man monterar hängrännor av trä på båda långsidorna. Fönsteröppningarna på gavlarna bör täckas med träskivor, som skruvas i fasaden.

Långsiktiga åtgärder: Byggnaden bör på sikt restaureras där moment som lagning och målning av panel, tjärstrykning av dörrarna samt fönsterrenovering.

LADUGÅRD

Tillkomstår: Byggnaden är enligt uppgift uppförd 1918.

Beskrivning

Ladugård i resvirke med stående panel på en stensockel av granit under ett sadeltak av tvåkupigt lertegel. Byggnaden har ursprungliga dörrar. Byggnaden är moderniserad under 50-talet då sockeln byggts igen med cementhålssten som försetts med nya fönsterkarmar och bågar. I samband med detta har man gjutit en platta i fädelen samt en gödselstad.

Bevarandevärden

Exteriör: Byggnaden utgör tillsammans med övriga ekonomibyggnader på gården en god representant för månghussystemet där varje byggnad har haft sin egen funktion. Byggnaden står på ursprunglig plats i ett kulturlandskap och är en del i en komplett gårdsmiljö. Detta är kulturhistoriskt värdefullt att bevara och ger byggnaden ett miljöskapande värde. Byggnaden har dessutom ett byggnadstekniskt värde med ursprunglig stomme och byggnadsdetaljer.

Interiör: Bevarad planlösning. Ingen bevarad inredning.

Mål

Byggnaden bör bevaras eftersom den utgör ett viktigt inslag i gårdsmiljön. Exteriören bör inte förändras. Interiören innehåller ingen omistlig inredning och större frihet kan därför ges vid en eventuell ny funktion. Nya tänkbara funktioner är djurhållning i källarvåningen (får eller gris) samt festlokal, kontor eller verkstad på övervåningen. Här skulle man kunna tänka sig ta upp nya fönsteröppningar på loftet för att få ett ordentligt ljusinsläpp. Fönstren bör anpassas till byggnaden och utföras som spröjsade bågar av äldre modell. Undvik att montera fönster på fasaden in mot vägen och undvik takfönster.

Skötselåtgärder

Akuta åtgärder: Ett fåtal tegelpannor har glidit ur position. Justera dessa så taket blir tätt. Montera ny nock med ny bräda på baksidan. Komplettera vindskivornas lock. Montera hängrännor av trä på båda långsidorna. Skruva skivor för fönsteröppningarna.

Långsiktiga åtgärder: På sikt bör byggnaden restaureras där moment som lagning och målning av panel, fönsterrenovering samt tjärning av portar bör ingå. Av estetiska skäl kan man putsa cementhålsstenen samt nytillverka de dubbla utåtgående portarna.

JORDKÄLLARE

Tillkomstår: Byggnaden är enligt uppgift uppförd 1870.

Beskrivning

Jordkällaren är murad med natursten under ett brädtak på åsar. Taket har idag kompletterats med korrugerad plåt, eftersom takkonstruktionen är otät.

Bevarandevärden

Exteriör: Byggnaden utgör tillsammans med övriga ekonomibyggnader på gården en god representant för månghussystemet där varje byggnad har haft sin egen funktion. Byggnaden står på ursprunglig plats i ett kulturlandskap och är en del i en komplett gårdsmiljö. Detta är kulturhistoriskt värdefullt att bevara och ger byggnaden ett miljöskapande värde. Byggnaden har dessutom ett byggnadstekniskt värde med ursprunglig stomme och byggnadsdetaljer.

Interiör: Ingen bevarad inredning.

Mål

Byggnaden bör bevaras eftersom den utgör ett viktigt inslag i gårdsmiljön. Den befintliga funktionen som källarförråd torde vara lämplig även för framtiden.

Skötselåtgärder

Akuta åtgärder: Se till att plåttaket ligger på plats och inte blåser av.

Långsiktiga åtgärder: På sikt bör byggnaden restaureras där moment som takomläggning (rivning av plåttaket och omläggning brädtaket), reparation av murad stomme samt lagning av dörren bör ingå.

SVINHUS

Tillkomstår: Byggnaden är enligt uppgift från 1860.

Beskrivning

Svinhuset är knuttimrat med laxknutar, dymlat med trädymlingar, har huggna drag och drevat med mossa. Byggnaden är ganska liten. Taket består av ett brädtak på åsar, med ett enkupigt tegeltak ovanpå. Ingången är på södra fasaden och består av en enkel plankdörr med liggande panel. Byggnaden är i dåligt skick; norra fasaden är mycket rötskadad och taket har delvis rasat in. På södra fasaden har halva syllen ersatts med en gjuten tröskel och ett par varv upp på fasaden finns två angripna stockar som bör lagas. På östra fasaden är de tre nedersta stockvarven lagade med plank och bakom ser man att stocken är kraftigt angripen av torröta.

Bevarandevärden

Exteriör: Svinhuset är enligt uppgift det enda kvarvarande svinhuset i länet i liggtimmer. Byggnaden står som sista utpost utmed vägslingan från den övriga gårdsmiljön. Byggnaden är anspråkslös i sin enkla

utformning men väldigt betydelsefull i kulturlandskapet. Den ligger fint inlemmad i skogsbrynet som gränsar mot vägen.

Interiör: Det finns ingen bevarad inredning.

Mål

Byggnaden bör bevaras eftersom den utgör ett viktigt inslag i gårdsmiljön. Den befintliga funktionen som förrådsutrymme torde vara lämplig även för framtiden.

Skötselåtgärder

Under byggnadsvårdsläret sommaren 2008 totalrestaureras byggnaden, vilket innebär att byggnaden kommer få ett tätt tak och tät stomme. Byggnaden bör regelbundet ses över så att taket är tätt och inga pannor har blåst av eller frusit sönder. Fasaderna bör hädanefter strykas med Falu rödfärg vart 10 år. Fasaden mot söder kan kräva ett tätare intervall.

SAMMANFATTANDE PRIORITERINGSLISTA; UPPDATERAD 2011-02-16

OBJEKT	AKUTA ÅTGÄRDER	LÅNGSIKTIGA ÅTGÄRDER
Gula mangårdsbyggnaden	-	Fasadmålning med linoljefärgssystem, fönsterrenovering på glasveranda. Restaurering av fönster.
Röda mangårdsbyggnaden	-	Restaurering: framtagning av panel, fönsterrenovering, dörrbyte. Restaurering av bakugn och skorstensstock.
Vedbod	-	-
Smedja, fd bykstuga	-	Byte av bakre syllstock, restaurering av skorstensstock.
Stall	-	Restaurering av den norra gaveln
Magasin (visthusbod med loft)	Justera tegel. Monteranock. Komplettera vindskivor. Skruva en skiva över fönsteröppningen. Montera hängrännor i trä.	Restaurering: fönsterrenovering, karm, lagning av panel, dörrar.
Ladugård	Justera tegel. Monteranock. Komplettera vindskivor. Skruva skivor över fönsteröppningarna. Montera hängrännor i trä.	Restaurering: fönsterrenovering, lagning av panel, ev. fogning.
Jordkällare	-	Restaurering: takomläggning, murning, fogning, lagning av dörr
Svinhus	-	-

FÖRSLAG TILL KURSMOMENT PÅ BYGGNADSVÅRDSLÄGER UPPDATERAT 2011-02-16

Förslaget bygger på 12 deltagare, fördelade i tre grupper med fyra deltagare i varje.

Byggnadsvårdsläger 2008. Genomfört.

- Fönsterrestaurering på röda mangårdsbyggnaden [8 fönster]
- Restaurera timmerstommen inklusive byta syllvarv och lägga om tegeltaket på svinhuset.
- Lägga om tegeltaket på stallet. Reparera ev. trasiga takstolar, trasig panel, ny papp, ny läkt. Montera hängränna på baksida.

Resterande arbete: Restaurera panel på gaveln och montera hängränna på baksida.

Byggnadsvårdsläger 2009. Genomfört.

- Fönsterrestaurering på röda mangårdsbyggnaden [10 fönster].
- Ta fram ursprunglig panel på röda mangårdsbyggnaden. Lappa och laga panel, vattbrädor etc. Tillverka fönsterfoder vid behov. Skrapa och mål. [Bägge gavlarna]
- Lägga om tegeltaket på smedjan. Restaurera timmerstommen. Reparera ev. trasiga takstolar, trasig panel, byta papp, reparera läkt.

Resterande arbete: Byta bakre syllstock. Restaurera respektive nytillverka fönster.

Byggnadsvårdsläger 2010. Genomfört.

- Fönsterrestaurering på röda mangårdsbyggnaden [14 fönster, avslutande etapp] och balkongdörrar på gula mangårdsbyggnaden.
- Ta fram ursprunglig panel på röda mangårdsbyggnaden. Lappa och laga panel, vattbrädor etc. Skrapa och måla. [Fasad tre]
- Reparera regelverksstommen på vedboden. Ersätta trasiga takstolar, lägga ny panel, papp och läkt.
- Dränera runt hela smedjan.

Resterande arbete: Målning och skrapning av takfoten runt om hela röda mangårdsbyggnaden.

Byggnadsvårdsläger 2011

- Fönsterrestaurering glasverandan på gula mangårdsbyggnaden.
- Ta fram ursprunglig panel på röda mangårdsbyggnaden. Lappa och laga panel, vattbrädor etc. Skrapa och måla. [Fasad fyra]
- Byta ut ytterdörren på röda mangårdsbyggnaden till en nytillverkad efter ursprunglig modell.
- Restaurera mellanbjälklaget och golvet i ladugårdens norra del. Restaurera panel på ladugården. Lägga nockbrädor på taket.

Restaurering av magasinet görs och bekostas av museiprojektet som även inreder ett museum.

Byggnadsvårdsläger 2012

- Lägga om brädtaket på jordkällaren. Restaurera del av muren. Reparera ev. skador i åsarna.
- Restaurera mellanbjälklaget och golvet i ladugårdens södra del. Restaurera panel på ladugården.
- Resterande arbeten från tidigare byggnadsvårdsläget avseende fönster, timring och snickeri.

Byggnadsvårdsläger 2013

- Skrapa och måla invändig panel i trappan och glasverandan på röda mangårdsbyggnaden.
- Skrapa och måla invändig panel i trappan och glasverandan på gula mangårdsbyggnaden.
- Övrig inre restaurering av mangårdsbyggnaderna.
- Putsning av ladugårdens moderniserade grund.

UNDERHÅLLSANVISNINGAR

Mark

Mark som angränsar mot byggnaderna bör regelbundet ses över för att undvika att marknivån höjs eller blir igenvuxen. Förhöjd marknivå eller tät växtlighet kan bidra till att fukt stannar kvar i byggnadskonstruktionen och orsakar rötskador.

Träfasader – slamfärg

Fasader målade med Falu rödfärg bör underhållsmålas omkring vart tionde år. Söderfasaderna kan kräva ett tätare intervall. Borsta fasaderna rent från löst sittande pigment och smuts med piassavakvast eller mässingsborste. Måla med oförtunnad färg i en strykning. Använd rödfärgspensel uppifrån och ned i hela fasadens höjd för ett jämnt och fint resultat. Måla ej på starkt solvärmd yta, eftersom färgen kan torka för snabbt med risk för flagning. Undvik att måla vid lägre temperatur än +15 grader.

Träfasader – linoljefärg

Fasader målade med linoljefärg bör målas om omkring vart tionde år. Söderfasaderna kräver oftast ett tätare intervall. Skrapa bort löst sittande färg med färgsskrapa. Fasaderna tvättas med mögel/målargiv för att få bort smuts och eventuellt mögel. Använd miljövänliga produkter och undvik starka kemikalier. Måla fasaderna tunt i 2-3 strykningar med en styv pensel av naturborst. Undvik målning vid lägre temperatur än +15 grader samt målning i direkt solljus under varma sommardagar.

Snickerier

Snickerier målade med linoljefärg kan kräva tätare intervaller än fasaderna, eftersom de ibland har mer utsatta lägen. Skrapa bort löst sittande färg med färgsskrapa. Snickerierna

tvättas med mögel/målargiv för att få bort smuts och eventuellt mögel. Använd miljövänliga produkter och undvik starka kemikalier. Måla fasaderna tunt i 2-3 strykningar med en styv pensel av naturborst. Undvik målning vid lägre temperatur än +15 grader samt målning i direkt solljus under varma sommardagar.

Fönster

Se över fönstren regelbundet en gång per år och plocka bort löst sittande kitt samt kompletteringskitta där kittet lossnat. Skrapa bort löst sittande färg med färgsskrapa och slipa bågen med sandpapper. Olja bågen med linoljefärg och torka av överskottet med en trasa. Tänk på att linoljedränkta trasor kan självantända. Måla bågen med linoljefärg 1-2 tunna strykningar med en styv pensel av naturbort. Undvik målning vid lägre temperatur än +15 grader samt målning i direkt solljus under varma sommardagar.

Tegeltak

Se över tegeltaken minst en gång per år eller i samband med kraftig blåst. Kontrollera så att inga pannor blåst av eller glidit ur position. Passa på att rensa hängrännor och stuprör i samband med detta för att undvika läckage eller stopp som kan orsaka skador på panel och grund.

Dörrar – strukna med trätjära

Tjärstryk regelbundet. Ju fler gånger tjäran appliceras, desto bättre väderskydd får dörren. Använd bara trätjära av god kvalitet och stryk med en styv hornsugga. Ett alternativ till den rena trätjäran är roslagsmahogny som torkar snabbare och tränger in i virket. Blanda 1 del tjära, 1 del linolja med ½ del terpentin.

REFERENSER

Franzon, S. 2003. Ingmarsö. Husen, människorna och deras historia.

Beslut "Bidrag till kulturmiljövård, antikvarisk medverkan i byggnadsvårdsläger på Norrgården Ingmarsö, Österåkers kommun." Dnr: 434-07-97910. 2007-12-21.

Koffman, Anna. Skötselplan för Ingmarsö 1:5 Norrgården. 2007-10-07.